

SCRISUL banăţean

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ A UNIUNII JURNALIȘTILOR DIN BANATUL ISTORIC

DIRECTOR: VASILE TODI

SERIE NOUĂ - ANUL IV NR. 1 (13) 2015

Cornel UNGUREANU
Ultimul împărat

Viorel ROMAN
Ce vor greco-pravoslavnicii?

Liubița RAICHICI
Poeme

Narcisa BRUMAR
Poeme

In memoriam
George MOTOI

Nichita STĂNESCU
Dar ce e adevărul, întrebă Pilat

Silvia FECHETE
Carte frumoasă, cinste cui te-a scris!

Ion PENA
Un poet uitat pe nedrept

Delia MICURESCU
„Popor din Banat, trezește-te!”

Vasile VIȘAOAN
Glonțul profetului

Dumitru TOMONI
Regionalismul cultural în Banatul interbelic

Marius MUNTEANU
Poezie în dulcele nostru grai

Vasile TODI
Spectator în stal

Alexandru Macedonski

Bijuterii lirice

Valțul rozelor

Pe verdea margine de șanț
Creștea măceșul singuratic,
Dar vântul serii nebunatic
Pofti-ntr-o zi pe flori la danț.

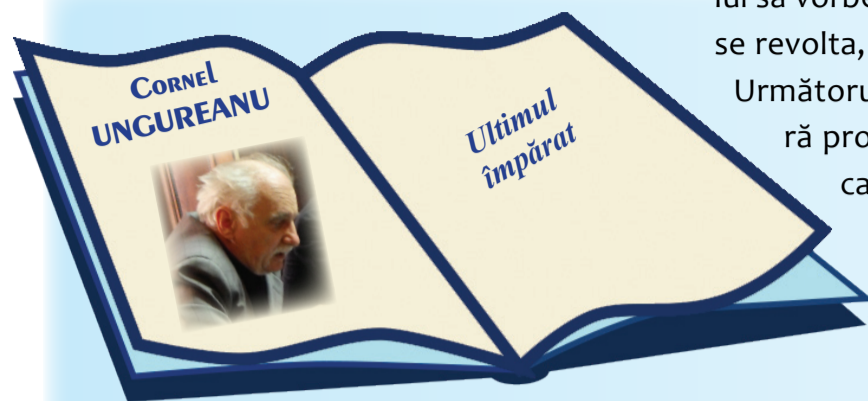
Întâi pătrunse printre foi,
Și le vorbi cu voce lină,
De dorul lui le spuse-apoi,
Și suspină - cum se suspină.

Albeața lor de trandafiri,
Zâmbind prin roua primăverii,
La mângâierile-adierii
A tresărit cu dulci simțiri.

Păreau năluci de carnaval
Cum se mișcau catifelate,
Gătite toate-n rochi de bal,
De vântul serii sărutate,

Scăldate-n razele de sus,
Muiate în argintul lunii,
S-au dat în brațele minciunii,
Și rând pe rând în vânt s-au dus.

Iar vântul tainic le șoptea,
Luându-le pe fiecare,
Ș-un valț nebun le învârtea,
Un valț - din ce în ce mai tare.

Bertolucci putea furaja animalele, dar nu îndeajuns. Să riscăm, i-am spus îngerăşului. *Ultimul împărat*, filmul din 1987, al lui Bertolucci a fost unul dintre marile succese ale deceniului al nouălea, îmi închepeam prezentarea. A recoltat toate categoriile de premii, de la micuţele sau marile festivaluri şi încheind cu râvnitele Oscaruri. A adunat zeci de milioane de spectatori. I-a asigurat autorului un loc înalt în ierarhia marilor regizori ai momentului.

Da, Bertolucci fusese un brav activist de stânga. Începea să adune premii odată cu *Înainte de revoluţie* (1964) şi *Conformistul* (1970), pentru ca *Ultimul tangou la Paris* (1972) să stârnească, între interdicţii şi procese, unul dintre marile scandaluri ale filmului postbelic. Şi dacă Bertolucci câştigă, graţie acestui film, o explozivă notorietate, dacă, precum alţi regizori, actori, vedete, intră în conştiinţa publicului larg datorită zgomotului pe care îl produc, dacă urcă în starsistem pe aripile scandalului, să nu uităm, că *Ultimul tangou...* este, totuşi, un film despre singurătate şi moarte. Cineastul va oscila mereu între divulgarea dramei intime, a dezastrului adânc şi înregistrarea seismelor sociale, a revoluţiei: astfel îi place

lui să vorbească, despre capacitatea sa de a se revolta, de a exprima stânga în fierbere. Următorul film, 1900, va fi o extraordinară probă de forţă şi de virtuozitate, în care B. realizează una dintre importantele epopei cinematografice ale anilor postbelici. Şi îşi arată înzestrarea nu doar pentru divulgarea universului intim, ci şi pentru studiul psihologiei maselor.

Regizor al opţiunilor politice, Bertolucci începe, prin a fi unul dintre tinerii furioşi ai deceniului al şaptelea. Este ca şi Bellochio, dar şi ca Godard sau Truffaut, un rebel. Ca şi Milos Forman, cel din *Asul de pică* sau *Lu birile unei blonde*, detestă lumea aşezată, conservatoare a „bătrânilor”. *Conformistul* sau *Ultimul tango...* sunt simptomatice pentru lupta cineastului cu tabuurile. Regizorul vrea să demonstreze, că nu-i pasă de nimic atunci, când el, Bertolucci, se pune în slujba unei idei.

Stilul de „brigatisto rosso” îşi trăieşte amurgul în Novecento. Cineastul nu va abandona nici în această epopee cinematografică ideea, că vicioşii, rataţii, degenerat-perverşii nu sunt mai puţin legaţi de transformările istoriei, decât marii inocenţi ai teribilelor revoluţii. În 1900, Bertolucci este cineastul căderii aristocraţiei, specialitate italiană. Maturizarea lui Bertolucci nu putea să o evite. Voluptatea, cu care descoperă şi urmăreşte degenerarea, agonia, finalul unei lumi, îl arată pregătit pentru sinteza, care e *Ultimul împărat*.

Deocamdată să spunem, că *Ultimul împărat* împacă pasiunea hollywoodiană a grandilocvenţei cu interesul, curiozitatea refacerea unităţii creştine, a urmat o perioadă de lehamite şi de promovare, fără tragere de inimă, a unităţii tehnico-economice mondialiste, fără Dumnezeu: modernizare laică fără occidentalizare religioasă. Acesta e mărul discordiei, ne asigură Putin, nu Ucraina. Occidentalii, azi prizonierii unui laicism arogant, a unei imagini deformate a islamului şi creştinismului sunt şi ei în derută, aşa că greco-pravoslavnicii profită de lipsa de unitate din lagărul catolicilor şi protestanţilor, adică a catolicilor care au trecut prin Reformă. Ei câştigă timp până la Marele şi Sfântul Sinod Panortodox de la Constantinopol din 2016.

Ce vor greco-pravoslavnicii? Un Imperiu de la Moscova la Muntenegru (A. Dugin), o Uniune Eurasiatică, un URSS fără Karl Marx

regizorului pentru lumea de odinioară. Ca şi Milos Forman (*Amadeus*, nu-i așa) B. filmează amurgul fastuos al vechii lumi, dar şi ceremoniile ei stranii, paradoxale pentru secolul XX, al democraţiilor. Rebelul a părăsit lumea de jos; cinematograful luxos, pe care îl practică, vorbeşte despre definitivă înălţare, a celor ce vor să învingă prin film.

Dar şi că visul său rebel-utopizant a luat sfârşit. O presimţire, care va mai avea nevoie de puţini ani, pentru a deveni adevăr istoric.

Ce şi-a dorit mai mult rebelul anilor şaizeci, decât fotoliul confortabil al arbitrilor imparţiali? Ca toţi tinerii furioşi ai aceluia timp, ca filosofii noii drepte, ca...

Bertolucci nu va conveni, nu va trece de cenzură, spune îngerăşul Magdalena, scoate tot ce-i cu *Ultimul tangou la Paris*, spune Iosif. *Ultimul tangou*, protestez, e unul dintre filmele cele mai antiamericane cu putinţă. El e un jeg, un maschio infernal, un ţăran hai-hui, ea o declasată. Hai să vedem, cum cei doi se hrănesc dintr-un cadavru. Nu-i așa, e vorba despre soţia lui Marlon Brando, care s-a sinucis. S-a sinucis, sângele ei a înroşit pereţii, iar într-o cameră din acelaşi Paris, într-un apartament din acelaşi Paris, soţul se răzbună. Face amor cu tânăra în toate felurile. Îi trăieşte moartea. Dacă subliniem felul, în care Bertolucci arată cum puiesc rasiştii în Franţa, cum este elogiata războiul criminal din Algeria, nimeni n-o să se îndoiască de felul, în care Bertolucci şi Măria Schneider, cu bunică din România, servesc cauza. Dacă voi adăuga şi un cuvânt despre dispreţul lui Noica pentru Germania untului, prietena noastră Adina va fi fericită.

Rusia, după marea vânzare din anii 90, se ridică sub Vladimir Putin din genunchi, nu mai acceptă o singură supra-putere şi e în război cu vestul fascist. Grecia premierului Alexis Tsipras şi-a recâştigat demnitatea, refuză colaborarea cu FMI, BCE, CE şi cere despăgubiri de război Germaniei. Premierul Victor Ponta nu semnează Acordul cu FMI. Revolta ortodoxă e firească. După imensul eşec din 1989, când lumea aştepta

şi izolarea, discriminarea Cortinei de Fier, dar, care oricum ar genera aceleaşi probleme socio-economice, care au dus la prăbuşirea Lagărului moscovit.

Ce-i de făcut? Lumea aşteaptă ca Sinodul Panortodox să depăşească dezorientarea şi revolta actuală prin refacerea unităţii, fără de care civilizaţia creştină, fractura dintre est şi vest, generează conflicte binecunoscute de la de Marea Schismă la Războiul Rece.

Istoria fireşte nu se repetă, nimeni nu mai vrea un război mai ales al creştinilor între ei, sau o imitare superficială a vestului, o modernizare fără occidentalizare, ca cea de după anul revoluţionar 1989. Dorinţa de refacere a unităţii creştine în era globalizării fără graniţe, e mai puternică ca niciodată.

Suntem martorii debutului unei noi ere istorice?

Liubița
RAICHICIPoezi de azi ai
Țării Banatului

Un ziarist mi-a spus:
E plin net-ul de mizerii
La adresa ta.
Iar tu taci.
Ce sârboaică mai ești și tu.
Pe tine e o imensă pată.
De ce nu reacționezi cu nimic.
Niciodată.

Astăzi e ziua mea.
Vă scriu vouă, iubitorilor.
Căci inima mea, odată aruncată, a produs multe cercuri.
Însă eu știu numai de voi.
M-am născut de Bobotează. După calendarul ce ne coboară Lumina.
Cu cea mai evidentă predestinare: când s-au deschis Cerurile...

„Nu. Nu m-am culcat cu ea. Dacă asta vrei să știi.
Dar cu ea m-am iubit cel mai mult. Jur!”

M-am născut vinerea.
În cel mai cumplit ceas: de doliu dumnezeiesc...
Din cauza acestor indescifrabile semne
ochii mamei nu au secat niciodată.
Eu în copilărie am avut mamă.
Mama mea era de meserie mamă.
Tata a urcat lângă bunici, sub icoane. Cu pământ sub unghii, îmbrăcați de muncă.
Sărbătorile lor nu se țin pe pământ.
Din Bărăgan s-au întors să mă nasc eu.
Alte motive să rămână în viață, când toți i-au rugat să moară, nu au fost.
Bărbat am. Bărbatul vieții mele este și al morții mele.
Eu sunt hăul din inima lui. Întunericul cel nepătruns. Taină.
Când el o să devină soarele, eu o să văd.
Copii am. Băieții mei m-ar lăsa să-i mai nasc odată.
Și cer am.
Când a fost rânduit să se ia din noi, Dumnezeu ne-a dat din Sine.
În rest, timpul vieții mi l-am petrecut în genunchi.
Ori spălăm urmele cuvintelor murdare, ori mă rugam pentru Cuvintele
Cele de Sus, ori mă așezam mai bine pe cioburi,
durerea foarte concretă să atenueze supliciuul...
Vă spun vouă, iubitorii mei.
Fiindcă nu ați plecat din toate celelalte sperate ne-zile.
Pentru mine e ca și când ați vărsa sângele vostru ceresc...

NARCISA
BRUMARPoezi de azi ai
Țării Banatului

Hotarul sorții...

Străbat cărările unui trecut fără nume...
Mi se dezvăluie, sub cupola de ceață,
stinghere, palide,
reverberând în ecouri stinse
ce-și vor afla odihna înspre miazănoapte.

Totul freamătă în arămiul acelu
văzduh tomnatec,
într-un dans al nebuniilor vremii.
Cerule pare să scuture monezi de aur,
peste pământul pulsând a dorință și chemare...

Frunze...
Copaci neîndurându-se a-și lepăda
nostalgiile lor...
Suflete rătăcind între plăcere și
durerea timpului de ieri...
Pași zdrobind fragilitatea unui
anotimp de porțelan...

Mă prăbușesc la poalele unui mesteacăn.
În mintea mea,
se dezlănțuie haosul atâtor gânduri
blestemându-și destinul...
Le-am simțit murindu-mi pe buze
atunci când îmi doream sa le strig,
nebunește, lumii...

Apoi mi-am amintit despre tine...
Tu...
Cel ce m-ai zăvorât în
propria-mi infirmitate.

Atâtea bogații sălășluiesc înăuntrul meu...
Ce rost își au agoniselile pe care
să le străjuiască, ne-necat, singurătatea... !?

Și chem nevoia de trecut,

să umple golul lărgindu-și hotarele...
Chem glasul tău...
Chem râsul tău...
Chem însăși fericirea...

Îmi amintesc, într-atâtea detalii,
măinile tale...
Măinile contemplându-mă cu suplețea
cu care acordezi un instrument fragil...
Măinile răsfoind paginile încărcate
ale atâtor cărți citite...
dăruite mie...

Mi-am privit, zdrobită, cortegiul de nefericire
purtându-mi sufletul spre azi...
Aș fi vrut să mă năpustesc înaintea lui
și să-mi urlu singurătatea
ce avea să mă ucidă, atât de devreme...

Nu m-ați crezut... !
Nimeni nu a crezut că ploile grele
îmi vor frânge aripile...

M-am prăbușit...
și durerea căderii m-a umilit mai tare ca moartea.

Mi-am acoperit ochii,
să nu mai văd Infernul sfredelindu-mi rușinea...
Am vrut să fiu oarbă și să mă leg, de lumină,
prin tine...
Să alunec în prăpastia ochilor tăi întunecați...
adânci...
murdari...

Știam că, într-o zi,
se vor risipi nebuniile mele
și voi rămâne să adulmec
ridicolul vieții...

Orice...
Orice sunt în stare să înțeleg dar,
mai puțin adevărul.
Nevoia de adevăr și de moarte...
Două metafore croindu-și drumuri
spre vărsare...

Cu câtă ușurință m-ai oferit
ofrandă nepăsării...!
Și lor...
Cei ce te vor osândi curând...
Cei ce-ți vor vinde până și păcatele
aflându-ți sfârșitul...

Sunt încuiată înapoia unei măști
de neputință
și nimeni nu-mi va dăruia, vreodată,
libertatea...
Am răni ce mi-au desfigurat chipul.
Chipul meu frumos...
Chipul pe care îți alunecau săruturi,
în neștire...
săruturi ce niciodată nu erau îndeajuns,
să-ți potolească setea de
a mă ști sărutată.

Numai în brațele tale am avut
puterea să trăiesc,
să evadesc din propriile-mi utopii.
Acolo am avut curajul să-mi derâd soarta
și să mă ridic deasupra timpului,
să-l înrobesc...

Ascultam, deslușit,
ultimii pași îndepărtându-te de mine
și mă-ntrebam mereu:
„Sunt cei din urmă, oare... ?”
Abia atunci când, în odaia timpului,
s-au înălțat fantasmaele tăcerii
acoperind pereții descarnați și reci,
am înțeles că
destinul vorbise...

Doar eu,
în surzenia celei chinuite de propriile-i inchipuiri,
a celei căreia nici Cerul, deasupra-i,
nu-și află dovada unui rost, anume,
continuu să cred că timpul nu cedase
încă...

Și, deodată, totul se vrea
a fi numit trecut.

Departee...
pe coama unui deal,
fumegă noaptea cenușie...
Acolo mi-am gonit iubirea...
Să-și înăbușe plânsul naiv și sa uite...
Să uite de lume,
Să uite de dor,
Să uite de mine.

Voi adormi...
îmi șoptesc de departee...
Voi adormi...
îți șoptesc de nicăieri...

L-am văzut întâia dată în rolul lui Ștefăniță vodă din *Viforul*, după Delavrancea și, în rostirea sa, vorbe precum vifor, norod, hatman, nour, se preschimbau în fresce uriașe. Și l-am întâlnit prima oară, în aceste vremuri în care nici anotimpurile nu mai știu să se despartă. Doi oameni, căznindu-se să așeze veșnicia cuvântului în albia dialogului.

George Motoi, 80 de roluri principale ca actor de teatru, 30 de spectacole ca regizor, 50 de roluri principale la cinematografie și televiziune. Un om bogat? Mai mult decât atât: un destin împlinit cu demnitate și eleganță.

Întrebat, odată, de un cronicar, ce să scrie despre dânsul, Pirandello a răspuns: „Să scrii că am creat oameni. Oameni vii și adevărați, care gândesc.” Exact ce a reușit George Motoi pe scenă și platou.

La mijlocul acestui martie suferind de dorul soarelui, sufletul lui George Motoi a urcat la strămoși. Și aici, pe pământul numit România, un teatru așteaptă să-i poarte numele. Merită!

Vasile TODI

De unde veniți, „trecând prin părinți”, domnule George Motoi?

După mamă, viu din câmpiile Bărăganului și după tată, din colinele dulci

ale Olteniei, dar zămislit am fost în climatul marin al Caliacrei, pe vremea când aceasta era a României. Mai pe scurt, sunt român, pornit de la țară.

„Părinții mi-au îmbătrânit și-am rămas singur”, v-ați confesat odată unui interlocutor. Cum simte, oare, un actor singurătatea?

Ne vindecăm singuri de singurătate, netrăind numai în familie, ci și în anturajul, în climatul societății căreia îi aparținem. Doar așa învățăm să fim mereu mai optimiști și sociabili, să „socializăm”, să „reționalizăm”, cum se obișnuiește a se spune astăzi, vai, cu atâta emfază. Nostalgia celor dispăruți însă o compensăm iubindu-ne rudele, urmașii. Așa cred, că s-au înălțat toți „arborii genialogici”. Mai fiind și artist, am avut norocul să trăiesc în compania atâtor autori și personaje celebre, încât am ajuns să-mi clădesc, tot singur, firește, un univers al meu.

Un filozof cu voluptatea singurătății trăiește și azi convins, că singurătatea, ca libertate la apogeu, te situează, dintr-odată, de cealaltă parte a universului, într-un perfect echilibru cu el. Asta că veni vorba de universul propriu.

„Părinții au îmbătrânit...” Cea mai cumplită zi pentru un copil este cea în care realizează, că părinții devin victime ale timpului, iar el, copilul lor, devine, involuntar, martor la... îmbătrânire. La îmbătrânirea sfinților pe care i-a socotit mereu a avea o natură eternă. Aveți idee, cum e să fii bătrân?

Sigur că am idee cum e să fii bătrân, am doar 77 de ani. Bătrânețea este, cum se spune, „vârsta a treia”, adică ultima, înainte de sfârșit. Și nu vă faceți iluzii (chiar copii fiind), oamenii nu sunt sfinți. Sunt doar biete ființe ce-și trăiesc viața cum pot, pe unde pot, cât pot și, mai ales, cum știu. Când mor, nu mor ca victime ale timpului, ci pentru că își încheie ciclul vieții pe pământ, mai devreme sau mai târziu. Apoi, unii ajung în Rai, alții în Iad, după voia și judecata Domnului. Cu eter-

nitatea este însă altceva, ea depinde numai de ceea ce lăsam în urma noastră pe pământ. Bine, eu am avut norocul că nu mai eram chiar copil, când mi-au murit părinții, eram om în toată firea, trecut bine de jumătatea vieții.

Cuvântul actorului îmbătrânește odată cu rostitorul său. Și actorul și cuvântul lui au o construcție perisabilă. De ce această alegere, domnule Motoi?

Nu știu, așa a fost să fie. În clasele primare mergeam cu mama la biserică și preotul mă tot ruga să spun la slujba de duminică, cu glas tare, rugăciunile Tatăl nostru și Crezul, în fața altarului, bucurându-mă întotdeauna de admirația enoriașilor. Cred, că de-acolo mi s-a

Alături de Radu Beligan

tras. La serbările școlare eram primul la spusul poeziilor, acasă inventam jocuri, scheme sportive pentru colegi, mai târziu am pus chiar și în scenă câteva momente și schițe de Caragiale, am regizat la școală până și „Noaptea furtunoasă”, în care și jucam, când pe Chiriac, când pe Rică Venturiano. Cred că, treptat, așa a și devenit teatrul pentru mine un mod indispensabil de a fi, de a exista și despre care, pe semne, mi-am dat seama, încă de pe atunci, că ar fi ceva, fără de care nici n-aș mai putea trăi. Apoi, însă, am avut și mare noroc în carieră, șansa unor întâlniri fericite de autori și roluri celebre, de mari regizori - pedagogi, de teatru și de film, care m-au crescut cu înălță și aleasă pricepere și m-au consacrat. În această privință numai Dumnezeu are sau

nu, grijă de noi. Lui trebuie să-i mulțumesc în primul rând, pentru toate suferințele și coborâșurile mele profesionale. Nu m-am împiedicat însă până acum de ceea ce numiți dumneavoastră „ideea perisabilității”, dar a te retrage la timp din orice profesie nu este doar dovada înțelepciunii tale, cât mai ales o știință, tainică și foarte personală. Mai ales în domeniul artei actoricești. Fiecare vârstă are în fond farmecul ei. Secretul ar fi însă să îl găsești la timp, fără să ajungi, (cum li se întâmplă unora), să cazii, iremediabil, în ridicol.

Am vorbit destul despre bătrânețe. Nichita a murit convins, că a iubi e greu, e foarte greu să poți iubi. O fi adevărat?

Deloc: Nichita n-a fost numai un mare poet, ci și un mare iubitor de oameni, ajutându-i pe foarte mulți. Dacă o fi spus vreodată, la vreun păhărel, minciunica asta, o fi cochetat și el cu capriciile dâmbovițene ale vreunei distinse curtezane... Nichita avea umor: El știa, ca toți poeții mari, că e imposibil să trăiești fără iubire. Îți iubești mama, sora, fratele, țara și locul unde te-ai născut, iubești femeia și copilul, iubești oamenii și viața! Cine a putut trăi vreodată, fără a iubi!? (tango?)

Oamenii cu sufletele soioase ca șorțurile cârciumarilor, ei pot trăi. Un elitist al Generației '80, „Generația în blugi”, crede că artiștii se răsfață. Își inventează drame personale, mici puneri pe scena publică, spectacole la care adesea sunt absenți... chiar ei, care ar fi trebuit să fie interpreții principali. Spre ce fel de artiști se îndreaptă această constatare, că eu nu știu să fi pus pe „scena publică” astfel de „spectacole”, nici Nottara, nici Vraca, nici Gusty, nici Motoi?

„Elitistul” dumneavoastră, în blugi, are dreptate. Actorul român, în general, exagerează, suprasolicită continuu, și pe scenă și în viață. El inventează orice, minte uneori de îngheață apele (Florin Piersic cel puțin, și-a recunoscut meteahna asta), căpătând astfel, adesea, publicul naiv, căutând a fi mereu doar el în centrul atenției - un fel de buric al pământului! - Un soi de vedetism facil îi este întotdeauna la îndemână, jonglându-l cu tupeu pe toate fețele. O ușurință, o dexteritate de invidiat, ai zice, dacă n-ar friza, din păcate, chiar și inconștientul. Acestui tip de actor, cabotin de regulă, îi place să vorbească mult, (și numai el!), să îndruge vrute și nevrute, unii chiar au și umor, alții trec drept neîntrețuți

(continuare în pag. a 5-a)

(urmare din pag. a 4-a)

povestitori. Ei cunosc sute și mii de bancuri, până la un punct, te și amuzi în preajma lor, dar cei mai mulți nu-și cunosc măsura și-atunci, desigur, par a fi „răsfățații lumii”. Are dreptate „elitistul”, dar tare m-aș bucura (și nu numai eu!) dacă și el ar ști, de pildă, cât și când să-și poarte blugi!... Pentru oricine, decența nu-i deloc de lepădat. Cândva ea era o normă, o rigoare, un criteriu. De ce-o fi devenit atât de incomodă? Nu s-o fi mai predând în școli? Și nici la universități? Nici măcar la dumneavoastră, în Banat?!... De-o fi așa, este un adevărat blestem...

Maestre, disprețul pentru bunele moravuri, pentru decența de care ați amintit, este cel dintâi dar trimis Țării Banatului la 3 august 1919, de „frații” de pe malurile Dâmboviței. Dar nu vreau să strivesc aura întâlnirii, din pricina dâmbovițene...

Peste 30 de spectacole au regia semnată de dumneavoastră. Ce criterii de selecție ați avut în alegerea actorilor, știind că de multe ori, de foarte multe ori, unui actor îi trebuie timp să priceapă ce-i trece regizorul prin cap?

Să nu aveți o impresie prea proastă despre actori. Majoritate sunt azi extrem de inteligenți și pasionați. Mie însă nu prea îmi place să vorbesc despre mine. În general, îi las pe alții să o facă. Nu-mi place nici să-mi disec metoda prin ziare sau la televizor. Pe spectatori și telespectatori, ca și pe cititori, îi interesează, cred, doar rezultatul investigațiilor artistice, nu și strădania realizării lor. Profesiunea noastră nu se poate explica în totalitate, mai are și secrete uneori, diversități de abordare, chiar și un fascinant mister. N-o stingheriți, vă rog, lăsați-o așa.

Îmi puteți numi - ca regizor - cinci actori, la care ați întâlnit îmbinarea a două mari deziderate, cultura și talentul, absolut imperioasă pentru a le îngădui să se exprime?

Vai, de mine, numai cinci?! I-aș jigni cumplit pe ceilalți. Nu-mi cereți imposibilul, îmi place să trec și drept un bun pedagog.

Ca unul care ați năucit și fetele și bătrânele, ați privit vreodată căsnicia ca pe o grădiniță zoologică, unde omul, aflat în rezervație, își pierde reflexele?

Eu n-am năucit pe nimeni niciodată, domnule! Și nici n-am jignit pe cineva. Cu atât mai puțin pe vreo femeie, tânără sau mai matură, oricine ar fi fost domnia sa. Le-am respectat pe toate, întotdeauna. M-au atras mai mult, ce-i drept, femeile foarte frumoase. Și când s-a întâmplat să fie și inteligente, ele au devenit divine pentru mine, zeițe adevărate! Iar căsnicia va fi întotdeauna tocmai consecința acestor imprezibile întâmplări...

Pe artistul care v-a adus în București, pe maestrul Radu Beligan, Sică Alexandrescu îl socotea un Stradivarius al teatrului românesc.

Dumneavoastră cum ni-l recomandați, azi, pe marele artist?

Ca pe un strălucit model. Biografia sa artistică, mai ales cea din secolul trecut, poate sluji azi în școlile de teatru ca un extrem de necesar material de studiu. Și, desigur, nu numai al lui. Mai ales în secolul trecut, România a avut o excelentă pleiadă de actori mari, competitivi oricând și pe plan mondial. Și n-o spun numai eu.

Actorul e un zeu politic, răspunde chiar și la salutul străzii. Dar prietenii le păstrează totuși discret, între faldurile sufletului său. Deschideți, vă rog, ușa sufletului și prezentați-mi prietenii dumneavoastră.

Cred, că vedeți singur, că-mi cereți iarăși o indiscreție. Prietenii între artiști nu se nasc în sine, ci numai cu prilejul dificilelor procese de creație. Astfel, unele prietenii se întâmplă să reziste în timp, altele cum se nasc așa și mor, fiind dependente de nebanuite împrejurări și factori. Cam tot așa-i și în viață, nu? Prietenii necondiționate sunt tot mai puține, eu încă mai am câteva, dar sunt ale unor celebrii anonimi.

Hai, să devenim telurici fără a ne murdări cu noroiul tabloidizat: „Dau cu zarul două-una/ Parcă le-așezam cu mâna” era cântecul drag lui Gheorghe Dinică. „La Chilia-n port” era „viața” lui Ștefan Iordache. Dumneavoastră, despre care penultima soție spunea că sunteți foarte sobru, foarte rece, cum „izbuiți să scoateți clipa din timp, ca s-o podiți, măreț, cu arginturi netrecute prin alte mâini și vămi?”

Vai, vai, vai, ce „tulburător” sunteți! Melodramele nu mi-au plăcut niciodată. Cum am izbutit? Cu destule sacrificii, desigur. Cu credință și luciditate, refuzând întotdeauna compromisul. Dar, nicio grijă, am și eu tabieturile, hobby-urile mele, chiar și erori dacă nu păcate...

A existat o actriță frumoasă, cu ochi mari și verzi, îndrăgostită de scenă, de cuvânt, de poezie. Era născută la Brăila, acolo unde în decembrie 2002, fostul său student, George Motoi, a fost numit Cetățean de onoare. Vorbiți-mi despre Irina Răchițeanu, eleva preferată a Mariei Filotti și, mai târziu, profesoara dumneavoastră.

Răspunsul acesta vi l-am dat mai sus și, de aceea, vă rog s-o așezați pe Irina lângă Radu Beligan, în ciuda relațiilor nefirești de reci care, din păcate, au existat, se pare, întotdeauna între ei. Rivalitățile dintre marii artiști au fost adesea deliciul unor evocări...

Gabrielle d'Annunzio, în 1917, pe când primise misiunea să bombardeze Viena din aeroplan, lansa asupra orașului bilete de amor, cu inimioare, pe care scria: „Viena, te iubesc!” Astăzi, deasupra căror orașe ar prăvăli George Motoi un cer de inimioare?

Vai, de mine, iar mă înduioșați! Simbolic, cred că tot deasupra Vienei...toamna.

Primăvara, deasupra orașelor San Francisco și New-York, vara, poate deasupra Londrei și, mai ales, Parisului, iar deasupra Romei și Florenței în toate anotimpurile... (Cred, că acum, v-am înduioșat și eu pe dumneavoastră, nu?).

Mai ales pentru Viena, care nouă bănățenilor, mult bine ne-a făcut. Dar spațiul tipografic, asemenea timpului, scade nu crește. Vă invit, de aceea, să devenim mai laconici: Rolul preferat în teatru?

Au fost destule, poate Caligula și Lăpușneanu, eu știu...

În film, numai Lăpușneanu?

Nu, desigur, mult mai multe. În film, cred că aproape toate...

Răsăritul sau amurgul?

Amândouă.

Poezia cea mai dragă?

Viața. Viața cea de toate zilele...

Vinul dorit pe masă?

Roșu, demisec. Dar și șampania.

Trei mari actori români?

Sunt mulți mai mulți. N-aș vrea să nedreptățesc pe cineva.

Trei mari actori străini?

Mulți și ei, îi știe toată lumea. Vă rog, nu-mi cereți clasamente, clasamentele au fost întotdeauna false sau cel mult relative.

Aveți dreptate, în artă nu se îngăduie clasamente. Prenumele feminine ce vă învecinează brusc cu bucuria?

Giliola și Raluca. (Ghici ghicitoarea mea!)

Le cunoaștem amândoi, dar respectul pentru mine este și o formă a discreției... Regizorul acceptat de actorul George Motoi?

Au fost și sunt destui. Pe mine m-au lansat Vlad Mugur în teatru, Sorana Coroamă în televiziune, Malvina Urșianu și Mircea Veroiu în film. Și au mai fost și alții...

Actrița dorită de regizorul George Motoi?

Depinde de piesa de care mă simt atras la un moment dat.

Cum se vede țara mea, Țara Banatului, prin ochii unui fecior de oltean?

Mi-ar fi plăcut să trăiesc pe acolo... Miroseați cândva a Occident civilizată. Sper să nu vă fi schimbat... „parfumul”!

La noi, maestre, George Motoi, la noi în Țara Banatului, în Banatul imperial al generalului Claus Florimont conte de Mercy, salutului cristalin „Slavă lui Hristos”, i se răspunde încă: „În veci!” Nedreptățiți cum suntem de decenii, de frații de dincolo de Carpați, la noi frunza de dud, se mai preschimbă într-o rochie de mătase. Maestre, Motoi, dacă este adevărat, că pământul este pălăria Domnului, atunci Banatul va fi mereu buchetul de flori prins de aceasta.

NICHITA
STĂNESCU

Resituirii

Dar ce e
adevărul,
întrebă Pilat

Morala este un fapt de viață care provoacă jubilație. Pe ea niciodată, copilul cel tânăr și frumos, proaspăt născut, nu și-o poate imagina ca pe o interdicție.

A fi moral înseamnă a fi fericit. Morala nu este un lacăt și cu atât mai puțin o cheie de lacăt. Sensul acestui fel de a fi este înălțător, și nu are un caracter represiv.

Ce altceva mai moral, decât o fată tânără

îndrăgostită! Să vezi cu ochii tăi albaștri, doi ochi căprui, - să te uiți cu vederea în vederea lor, și, și ei să se uite cu vederea lor în vederea ta, toți patru deodată, - toți doi deodată, - ce fericire, ce tânjire către unul singur, și, doamne, ce viață pe care fiecare și-ar dori-o!

Supărarea nu îndreptățește virginitatea. Când râde dințoasa în mod firesc, până și creierul mi se umple de mere domnești, iar tâmplele de coroane regești.

Morala nu are o natură restrictivă și nici împiedicătoare. A fi îndrăgostit e un fel de mamă a mea, a lui, sau a ei. A fi mor-

al nu este o astupare a gurii. Spiritul moralității are natura naturii.

Ce fată frumoasă văzui cu ochii, - ce ochi văzui cu ochii, pe când nimeni, dar absolut nimeni, din pricina propriilor ochi, ai mei sau ai lui sau ai lor, n-au văzut cu aceștia, altceva decât ochi, care văd o fată frumoasă, decât ochi care văd ochi, decât dulcele cântec sprâncenat, care, fără oboseala clipirii, cântă cântecul în care plin de cântec deslușesc că, - morala este un fapt de viață care stârnește jubilație, iar niciodată represiune, lacrimi sărate.

„A fi”, este moral.

Despre „a avea”, n-am trăit suficient încă pentru a înălța acest de pe urmă verb la rangul meditației mele libere.

Marius FECHETE - Schiță în tuș - 2013

SILVIA
FECHETECarte frumoasă,
cinste cui te-a
scris!

Dinu Barbu, prozatorul, poetul, editorul și infatigabilul călător prin țara românilor, nemulțumit de filistinismul aromânilor de-aș evoca propriile valori, a publicat recent un volum așteptat, mai mult de istoria acestui

neam, decât de cei aparținând lui: *Armâni și Megleniți din Banatul Timișan*. Cartea debutează cu observația lui Petre Țuțea, de neevitat, pentru oricine se arată preocupat de destinul reprimant al aromânilor: „Aromânii sunt români absoluți!”

Întâietate în periplul anevoios, au, cu binemeritată recunoștință, acei, care, cu veacuri în urmă, au tras brazdă adâncă în destinul neamului românesc din Țara Banatului: Sfântul Ierarh Iosif cel Nou de la Partoș, protectorul spiritual al Țării Banatului, Sina, cel înobilat la Viana, ca baron de Hodoș și de Kizdia, bancherul care a consolidat statul ungar, Damaschin Nedelcu, întemeietorul stomatologiei din Regatul Ungar, Roja, istoricul, etnologul,

lingvistul și medicul Gheorghe Constantin Roja, până la personalitatea emergentă a lui Alexandru Mocioni.

În cea de-a doua parte a lucrării, succesorii: scriitorii, Vasile Todî, membru al Uniunii Scriitorilor din România, președinte al Uniunii Jurnaliștilor din Banatul Istoric, muzicieni, Vasile Șirli, director al departamentului muzical al celebrului parc „Disneyland Resort Paris”, economiști și sportivi.

Dinu Barbu a săvârșit cu această lucrare, o activitate de institut. El, singur, dinaintea trecutului unui neam, căruia el i-a urdinat chiar și potecile, susținut - spre binecuvântarea sa - de distinsa și devotata sa doamnă, căreia îi și închină, cu nedisimulată gentilețe și grațitudine, volumul.

ION
PENAUn poet uitat
pe nedrept

Am primit recent la redacție, prin bunăvoința domnului Marin Scarlat din București, câteva poeme, însoțite de datele biografice ale unui poet pe nedrept uitat: Ion Pena. Născut în 25 august 1911 și decedat la 33 de ani, Ion Pena a fost poet, publicist, epigramist și prozator. A activat vreme de pa-

tru ani și zece luni la Sichevița - jud. Caraș, ca delegat de agenție financiară. Aici înființează Căminul cultural - „Lumina”, cu sediul în incinta Primăriei, donează cărți bibliotecii comunale și împreună cu sătenii procură un aparat de proiecție. *De unde atâta putere la funcționarul onest pentru a desfășura, în plus, o muncă susținută și atât de necesară pentru educarea oamnelor locului, iar pe deasupra, o muncă de documentație pentru creația literară?* - se întreba Gheorghe Birtea, fostul primar al comunei. Și tot el răspunde: *Ion Pena a fost dăruit cu sănătate și înzestrat cu har de la Bunul Dumnezeu.*

La începutul anilor '40, scriitorul Ion Pena publica poezii în „Universul Literar”, care era suplimentul celui mai popular și influent ziar

din perioada interbelică, „Universul”. În 7 martie 1942, redactorul Ștefan Baciu îl numea pe Pena „un poet plin, de un talent robust, original și format, care face o figură cu totul aparte în corul celorlalți».

În 1940 Revista „Prepoem» din București, anunța apariția a două volume ale lui Ion Pena. Din păcate, aceste volume n-au mai aparut, fiind oprite de cenzura vremii.

Istoricul și criticul literar Stan V. Cristea, consemna în revista „Caligraf” din iulie 2005: „Surprinzător, prin 1943 - 1944, Ion Pena pare că evolua spre un nou fel de poezie. Îi întrezărim - incredibil -, cumva pe Nichita Stănescu și Marin Sorescu”?

Astăzi, cu sprijinul domnului Marin Scarlat, fidel cititor al „Scrisului bănăţean”, îl readucem pe Ion Pena, în atenția cititorilor noștri.

Silvia FECHETE

Portret

*Eu sunt sălbatec ca un vis
Ce noaptea liniștea sugrumă,
Ca un profet păgân închis
În carapacea mea de humă.*

*Eu sunt înalt ca un stindard
Ce-i ros de umbră și de glorie,
Ca un păcat spălat de nard
În patruzeci de purgatorii.*

*Eu sînt pribeag ca un strigoi
Ce scuipe lumea cu blesteme,
Ca un nebun cu pumnii goi
Și tidva plină de poeme.*

„PREPOEM”, an II, seria II, nr. 19 din iunie 1941

Opriți-vă

*În drumul meu opriți-vă fierbinți,
În carnea mea cu târnăcoape.
Am să vă dau mistere și arginți,
Ca fumul, bogăția să vă'ngroape.*

*Mi-e inima de fulgere ocean.
Mi-e palma năzdrăvană și haiducă.
Opriți-vă cu sufletul ocean
Să beți înfiorarea hăbăucă.*

*Pe steiul ars de foc și'nchipuirii
Să vă înalț o clipă, să vă doară.
Crepusul de altare și zefiri
Și vorba peste moarte să vă moară.*

*Nu închinați cu mine rugăciuni
Ci treceți, ca barbarii, mai departe,
Mă jefuiți de grâne și tăciuni.
Deschis îmi e pătutul ca o carte.*

*Eu voi rămâne singur, vagabond,
Un cerșetor de soare și de vise.
Voi ocoli destinul rubicond
Ca porțile de marmură, închise.*

„UNIVERSUL LITERAR” an I, nr. 21 din 23 mai 1942

La întrunirea dascălilor din Cercul Zonal Lipova, Valea Mureşului, către sfârşit de noiembrie 2014 (în plină campanie electorală prezidenţială), distinsul profesor de matematici, din Lipova, d-l Gheorghe Vasiescu, îmi strecură ideea, de a pomeni între prelegerile noastre metodice, o personalitate a locurilor natale, lipovane bănăţene. Provocarea a dezlegat amintirea şi meritele acestui ilustru bănăţean, mare patriot, om de cultură şi însemnat politician al vremurilor sale, încât m-a făcut să grăiesc cu exaltare: „Popor din Banat, trezeşte-te!” Sintagmă care se configurează ca o mână pe mâna evenimentelor electorale de atunci.

Banatul a avut mulţi oameni însemnaţi. Care şi-au învrednicit numele prin viaţa şi fap-

tele lor. La loc de cinste, printre cei pătrunşi de această chemare, se află Sever Bocu.

Se cuvine să ne întoarcem, fie şi numai pentru o clipă, spre a pomeni în scrisurile vremurilor actuale, asemenea oameni, asemenea fapte, care au zidit cu statornicie temelii cetăţii, întru binefacerea naţiei bănăţene.

La 140 de ani de la naşterea lui Sever Bocu, vorbim cu pioşenie despre măreţele sale fapte din

vremea când a servit Banatul cu demnitatea de ministru, pusă întru totul în slujba şi propăşirea poporului din Banat. Şi, deopotrivă, despre contribuţiile sale, poate prea puţin cunoscut, la făurirea României Mari.

Ne găsim încă sub proaspăta impresie, a comemorării, aproape a unui centenar şi jumătate, de la naşterea acestei personalităţi, celebrată printr-un simpozion, de către elevii şi dascălii lipovani, strânşi cu toţii, în sala mare a Centrului Recreativ Orăşenesc din Lipova, în ziua de 19 noiembrie 2014, la iniţiativa conducerii Liceului „Sever Bocu” din Lipova. Aici a fost evocată personalitatea sa, de mare patriot şi corifeu, om politic şi om de stat, de ziarist, lupta sa neînfricată pentru drepturile românilor în Monarhia Austro-Ungară, cât şi

pentru Unirea ţinuturilor româneşti, într-un singur stat, la 1 Decembrie 1918.

Mărturisesc, deopotrivă, că aceste referinţe despre viaţa şi faptele lui Sever Bocu, mi-au fost încredinţate mie de către profesorul Gheorghe Vasiescu, spre a le dăruia, la rândul meu, semenilor noştri, dar, mai cu seamă, tinerilor care trebuie să se învrednicească de meritele înaintaşilor.

Sever Bocu s-a născut la 19 noiembrie 1874 în comuna Şiştarovăţ (lângă Lipova), în familia învăţătorului Gheorghe Bocu, venită aici din Munţii Apuseni, localitatea Lazuri, pentru a-şi pierde urma faţă de autorităţile austro-ungare, deoarece bunicul său, Pavel Bocu, era căpitan în Oastea lui Horia.

După terminarea şcolii primare în satul natal, Sever Bocu urmează Şcoala Medie de Băieţi, înfiinţată de autoritatea locală din Lipova, tocmai în anul naşterii sale, 1874. Studiile liceale, începute la Lipova, le termină în Arad, unde este supus unor persecuţii, întrucât a refuzat să poarte panglica, în culorile drapelului maghiar, în preajma zilelor bacalaureatului.

Studiile superioare le face la Paris, unde studiază şi jurnalistică, pentru care manifestase pasiune, încă din anii de liceu.

- va urma -

Este o zi superbă, mă aflu pe un peron de gară, aglomeraţia este sufocantă, şi, ca şi mine, toţi ceilalţi aşteaptă trenul, un tren pe care l-am pierdut şi eu, dar şi ceilalţi, de prea multe ori şi care opreşte, de prea puţine ori, într-o haltă numită - Nirvana. Aşteptarea este plăcută, având în vedere că vine o călătorie înălţătoare spiritual, cu multe întrebări, unele la care am răspunsuri, dar şi foarte multe care rămân mereu, mereu întrebări. Prin mulţimea care aşteaptă, dar, mai ales, prin ceaţa incertitudinii, se vede la orizont, în sfârşit, trenul. Urc, grăbit ca şi toţi ceilalţi caut un loc, poate unul, care să-mi asigure pe parcursul călătoriei o privelişte cât mai generoasă prin hublonul unei lumi atât de frumoase, dar atât de plină de incertitudini.

Găsesc un compartiment, mă aşez respectuos lângă o altă persoană care, deşi are tenul măsliniu, pare totuşi de treabă. Încet, încet trenul porneşte şi fiecare încearcă să-şi găsească o ocupaţie cât mai plăcută. Scot Biblia, o răsfoiesc şi fără să vreau îmi alunecă privirea la capitolul unde Cartea Sfântă spune, să nu minţi, să nu înşeli, să nu iei nimic în deşertăciune şi mai

ales să nu ucizi. Arunc un ochi la vecinul meu, citeşte şi el cartea care o ţine în mâini are un titlu, care mi se pare cam necunoscut - Coran.

Îmi calc pe inimă şi intru cu el în discuţii.

Întind mâna respectuos...

- Mă cheamă Iosif, pe dumneavoastră?

- Murat, răspunde cu o voce caldă interlocutorul meu.

- Am putea să facem puţin schimb de cărţi, prietene?

- Cu cea mai mare plăcere, răspunde ca un gentilom Murat.

- Dar, tu ai putea să mi-o împrumuţi puţin?

- Sigur.

Întind sfios mâna şi apuc cu stângăcie cartea. Încep să o răsfoiesc nerăbdător. Privirea îmi cade pe aceleaşi învăţătură pe care le-am găsit şi în cartea mea - să nu furi, să nu minţi, să nu ucizi. Rămân mirat. Trag cu ochiul la colegul meu, iar el foarte absorbit de lectură, pare a avea o mână la fel ca a mea. El se ridică brusc şi îmi arată un pasaj. Prietene, cărţile acestea parcă ar fi surori. Zâmbesc. Sunt Murat, iar noi mai mult ca sigur suntem fraţi. Se aşterne o tăcere...

Deodată acea linişte confortantă este sfâşiată de un zgomot asurzitor. Geamul compartimentului se face ţândări, iar bucăţile ascuţite se năpustesc ca nişte sulite asupra noastră. Simt cum faţa şi mâinile îmi ard, iar apoi sunt năpădite de sânge. Mă uit îngrijorat la Murat şi el, asemeni mie, este scaldat în sânge, acelaşi sânge de un roşu închis. Şi i-am spus că suntem fraţi... Amândoi ne repezim să căutăm

bandaje, iar, în graba infernului, mă trezesc că îi bandajez lui mâna, iar el, văzând asta, se grăbeşte să-mi întoarcă serviciul. Sângele meu se amestecă fără voie cu al lui, iar, într-un final, dispăre sub bandaje, dar rănilor, rănilor se vor vindeca vreodată, iar dacă da, nu vor rămâne cicatrice?

Ne-am liniştit dar privirea îmi alunecă pe podea unde Biblia şi Coranul stăteau răvăşite şi pline de sânge. Mă aplec, le ridic repede, şi cu dosul palmei le şterg cu mare atenţie. Mă uit mirat cum sângele s-a amestecat, dar totuşi are aceeaşi culoare, roşie.

Se aşterne o tăcere mormântală, jos pe podea zace un glonţ, care sigur nu este nici al Profetului, dar, cred că, nici al Mântuitorului. Este pur şi simplu un glonţ. Rămân mirat şi atunci îmi dau seama că noi oamenii, indiferent de religie, ar trebui să ne respectăm între noi, să respectăm profeţii şi valorile şi să nu le luăm niciodată numele în deşert. Dacă sunteţi la Roma şi vedeţi un drogat pe marginea şanţului, nu-l scuipaţi în faţă, daţi-i o mână de ajutor, căci el s-ar putea să fie însuşi Isus, iar, dacă vă nimeriţi la Ierusalim şi un copil are piciorul zdrobit de o mină, bandajaţi-l, căci poate l-aţi întâlnit pe însuşi Mahomed. Altfel glonţul Profetului, sau cel al Mântuitorului va mai şuiera multe secole în geamurile trenurilor şi nu numai.

Mahomed şi Isus sunt creaţia unei singure entităţi, creaţia înseamnă viaţă, iar aceasta nu poate fi luată decât de cel care a zămislit-o: Dumnezeu.

Zam 21-02-2015

DUMITRU
TOMONI

Regionalismul
cultural
în Banatul
interbelic

În epoca modernă, Banatul a evoluat între o coordonată spirituală românească și una europeană, evoluție motivată istoric, geografic, dar și psiho-social. El a răspuns favorabil unei duble provocări, menținând permanente legături, atât cu celelalte provincii românești, cât și cu spațiul central-european. Pe lângă bănățeni, au găsit un habitat favorabil în acest „Canaan” european, nu numai români veniți din Munții Apuseni sau Oltenia, dar și numeroși germani, sârbi, maghiari, italieni, spanioli, evrei, bulgari cehi, slovaci etc., stabiliți aici. Banatul a reușit să țină aprinsă „făclia unității culturale și naționale cu frații <de un sânge și de o lege> din stânga Cernei prin banii Severinului, prin așezămintele eclesiastice comune cu Oltenia, prin colonizarea bufanilor din munții

Gorjului..., prin raporturi strânse economice și comerciale și prin emigrația în Principate a intelectualilor bănățeni ca: Eftimie Murgu, Damaschin Bojincă, Vasile Maniu, Dimitrie Stoica...” (Cornel Corneanu, *Ideea bănățeană*. Cuvântări, Caransebeș, Tiparul Tipografiei Diecezane, 1934, p.26). În același timp, prin potențialul său demografic și economic, prin situarea sa la întretăierea de drumuri și la confluența dintre lumi diferite, Banatul a fost o adevărată placă turnantă pentru Europa Centrală și spațiul danubiano-balcanic. S-a structurat astfel o provincie multietnică și pluriculturală, chiar dacă, în ansamblu, elementul românesc era dominant. Astfel se explică și atitudinea diferită de cea a Ardealului în timpul unor evenimente politice importante: Revoluția de la 1848-1849, mișcarea memorandistă, Adunarea de la 1 Decembrie 1918 de la Alba Iulia etc.

Această evoluție social-politică a influențat și istoria Banatului în perioada interbelică. Dacă până la Marea Unire cuvântul de ordine era unitatea națională și pentru realizarea ei deputații bănățeni, sub presiunea ocupației sârbești, cereau la 30 noiembrie 1918, unirea necondiționată cu România, la scurt timp după realizarea marelui ideal național,

aceiași bănățeni vor avea sentimentul unui tratament discriminatoriu și vor încerca să-și evalueze condiția și contribuția la patrimoniul național.

Complexitatea problemelor social-politice și consecințele războiului și ale tratatelor de pace vor determina nemulțumiri și disensiuni în rândul fruntașilor bănățeni. La primele alegeri parlamentare organizate în România Mare, pe baza votului universal, în noiembrie 1919, nu vor figura pe listele Partidului Național Român sau vor fi excluși de pe aceste liste personalități bănățene, ce au avut un rol important în mișcarea națională românească. Astfel, Traian Vuia va fi obligat să-și retragă candidatura depusă în cercul electoral nr. 11 Răcăjdia, pe motivul că a fost socialist, iar Ion Vidu, nici măcar nu a fost propus candidat în unul din cele 17 cercuri electorale ale județului Caraș-Severin. Mai mult, chiar în preajma alegerilor s-a constituit gruparea „Uniunea Națională”, prin desprinderea unor fruntași naționali bănățeni din Partidul Național Român. Gruparea, condusă de Avram Imbroane și având oficiosul „Banatul românesc”, și-a prezentat candidații în cinci circumscripții din Banat, obținând cel mai mare număr de voturi în patru din ele.

- va urma -

Poezie în dulcele nostru grai

Marius MUNTEANU

Dudu'

Prăstă gard, prăstă cotarcă,
Prăstă curce, prăstă casă,
Dăjghinat să lasă dudu',
Cloșă verge de mătasă.

În frunzariu lui să scaldă
Ca-n șietărnă, la răcoare,
Golumboania cu golumbii
Ș-alce zăși dă zburătoare.

Mereuț și io mă pitul
Prântră frunză, la scuceală,

Așceptând să vină amiazu'
Și copiii dă la școală.

Duge negre mânc cu pită,
Prântră cărț' măi scapă v-una
Dă să ia dă cap și-ș zâșie
Că mi-s rău, săraca buna.

Când mă sâmt sătul și gășce
Lipăie, supt dud, în liece,
Mă apuc și scutur dudu'
Gâșcile să se îmbece.

Unge-o fi acuma dudu'?
Poace-i punce la părău,
Ori o fi un sămn dă groapă
Și la buna, copârșău.

Șie n-aș' da să mă cuprindă
Dudu' meu și adz' cu creanga
Io să-l țuc, el să mă ierce
C-am umblat prea mult bitanga.

VASILE
TODÎ

Spectator
în stal

Diodor Nicoară, maestrul Diodor Nicoară, poartă cu aleasă demnitate floarea recunoștinței la reverul caracterului său înnobilit de o educație peremptorie. Asta o știe oricine îl cunoaște, dar cu precădere cei,

care l-au văzut în sala de spectacol a Filarmonicii „Banatul” în 15 martie a.c., dirijând corul Filarmonicii, la Concertul Coral Extraordinar, închinat memoriei lui Nicolae Ursu.

Apostolia corurilor noastre, cea care și astăzi se arată, în istoriografia muzicală românească, sprijinindu-se pe „cântările” plugarilor bănățeni, a contribuit enorm la simțul artistic și la conștiința națională a românilor din Țara Banatului.

Iată de ce, în cunoștere și de acest adevăr, publicul, care a umplut până la refuz sala de spectacol, a răsplătit cu îndelungi aplauze,

evoluția unui cor, admirabil condus de maestrul Diodor Nicoară.

Banatul de azi, și chiar cel din învecinatul ieri, este dator cu recunoștință lui Diodor Nicoară. Și îi este dator, pentru că a fost o vreme, o vreme când istoria își ieșise din minți, o vreme când intelectualii alogeni ai Timișoarei, practicau politica giruetei, ei bine, în acei ani, în care bănățenii erau smulși de sub aripa bisericii, feciorul preotului Nicoară, îi colinda de Crăciun în mari săli de spectacole, vestindu-le veșnicia lui Hristos și ajutându-i să-și vadă sufletele.

În acei ani, activitatea sa corală a fost somelierul deșteptării demnității noastre bănățene.

În atenția cititorilor noștri:

Revista „Scrisul bănățean” se distribuie prin rețeaua de difuzare a jurnalului „Banatul”, în instituțiile de cultură de pe cuprinsul Banatului istoric.